

Lucía Mbomío: “Una negra periodista! Que això sigui notícia em genera contradiccions”

Ser dona i ser negra: Lucía Asué Mbomío (Madrid, 1981) pot parlar de què suposa exercir el periodisme en un món carregat de prejudicis quan pertany a dos col·lectius discriminats. És reportera al programa de Televisió Espanyola ‘Aquí en la tierra’ i col·labora amb la revista digital ‘Afroféminas’, creada per donar veu a les dones afrodescendents. Mbomío va ser l’encarregada d’inaugurar la jornada “Periodismes diversos, periodismes transformadors”, organitzada per la Xarxa BCN Antirumors. Mbomío, en conversa amb Carme Colomina, cap de la secció d’internacional del diari ‘Ara’, exposa els problemes, conflictes i dubtes dels periodistes i dels mitjans a l’hora d’abordar la diversitat.

Edició: Mar Romero / Foto: Xavi Herrero / Amb el suport de la Xarxa Antirumors

La primera cosa que em va venir al cap quan preparava aquesta jornada és una anècdota que em va explicar una companya de Londres. Quan va arribar a Brussel·les, si li preguntaven “d’on véns” i ella contestava “de Londres”, repreguntaven “sí, però d’on?”. Els seus pares són jamaicans. Tenim un concepte de nosaltres mateixos i de les nostres societats molt homogeni. Els periodistes som els que relatem una societat que anomenem diversa, però la vivim de manera diversa?

Jo parlaré no només com a periodista negra, sinó també com una persona que neix a Madrid i que ha de respondre a aquesta pregunta al quadrat: d’on ets? D’Espanya. No, però d’on? Si el que vols saber és d’on provinc, pregunta’m quin és el meu origen. Hi ha imatges molt estereotipades de les persones negres. Llavís grans i vermell Chanel, amb un os al cap, força allunyat del que jo entenc que són les persones negres a dia d’avui. I jo, com a persona negra, he consumit i m’he construït amb aquesta informació, amb tot el que això implica pel que fa a complexos, pors i a vegades fins i tot rancors. Els periodistes al final som persones i estem plens de prejudicis. El problema que tenim és que la nostra feina alimenta les consciències de molta gent. Som un altaveu.

La terminologia és molt important. La guia d’estil de la BBC diu que és millor utilitzar el terme “persona negra” en comptes de “negres”, i que en cap cas s’ha d’utilitzar “no blanc” ni “de color” especialment en tractar un context racial. De la mateixa manera, adverteix sobre la utilització del terme “immigrant” quan ens referim a persones nascudes al mateix país.

Diuen que jo sóc migrant de segona generació. Quan deixaré de ser-ho? Els meus fills seran de tercera, després de cinquena... Fins quan? Si em poso ‘farruca’, puc dir que sóc castellana vella: el meu pare i avis van néixer a Guinea Equatorial, que va ser una colònia espanyola. Mai van tenir una

altra cosa que no fos un DNI. El terme “migrant”, a més d’allunyar-nos, té conseqüències: hi ha una racialització de la nacionalitat. Quan em feien la pregunta al quadrat, jo deia directament que era equatoguineana, perquè acabava abans. Però amb el pas del temps he entès que fer això és permetre que guanyin aquells que no són capaços d’entendre que jo també puc ser d’aquí. A més, vaig anar a Guinea Equatorial i em vaig adonar que tampoc sóc d’allà. Hem de permetre aquestes identitats líquides, per les quals som prismes amb infinitat de cares: no només sóc negra, no només sóc espanyola, no només sóc d’origen equatoguineà, però sí sóc equatoguineana, espanyola, madrilenya, d’Alcorcón i mil coses més. A banda d’això, és cert que la comunitat negra hem de fer autocrítica sobre la terminologia perquè hauríem d’arribar a un consens. Però, per descomptat, entenc que no es pot dir “negre”. L’altre dia, ‘El País’ titulava: “Un policia blanco mata un negro”. Un negre què, un jersei negre? Una persona negra, com a mínim. I el fet que existeixi una guia d’estil de la BBC respecte a això i que aquí no existeixi també és significatiu. Moltes vegades informem sobre col·lectius dels quals no tenim ni idea i ho fem amb certa irresponsabilitat. A vegades també amb certa innocència.

“Quan parlo de racisme i em responen que el fenomen migratori és recent a Espanya, m’estan insultant”

Hem fet la nostra primera autocrítica. Ara podem fer l’autocrítica dels mitjans: com aborden la diversitat cultural com la immigració?

S’associa negritud a migració. La negritud està estereotipada. La persona negra és un estranger, un immigrant. Immigrant negre és automàticament africà —Colòmbia o el Brasil tenen una quantitat ingent de població afrodescendent—; africà és pobre, i immigrant africà és pastera. Immigrant no és el mateix que refugiat, perquè el refugiat és àrab. Els mitjans no s’aturen a analitzar un context, a explicar d’on vénen aquestes persones, i jo crec que això és un dels problemes principals. No sabem d’on vénen. Subsaharià què és? Subsaharià no existeix. Diques que vénen de Mali i explica què està passant al nord de Mali. Així potser podré començar a empatitzar amb aquesta gent. A mi em rebenta quan es diu que “els sirians s’assemblen a nosaltres”. I què? És necessari que s’assemblin a mi? Jo porto empatitzant amb gent que no s’assembla gens a mi tota la vida. Aquest tractament genera una divisió racista o paternalista del col·lectiu negre. Per exemple, ‘Público’ va publicar una informació sobre les migracions massives de persones sirianes, però a la fotografia surten persones negres. Ho fa ‘Público’, que ‘a priori’ és gent oberta de ment però que no deixa de beure dels mateixos estereotips que tenim tots. Un dels arguments que més em responen quan parlo de racisme és que el fenomen migratori és recent a Espanya. Per mi, això és insultar-me. Estàs obviant que hi ha un territori, Guinea Equatorial, que des del segle XVIII va pertànyer a Espanya, amb tot el que comporta.

I el que segueix comportant.

La migració no és una cosa recent. Espanya és a 14 quilòmetres d’Àfrica. Un exemple és Carlos Grey, presoner republicà i espanyol a Mauthausen. Ell estava a Barcelona, parlava català, era republicà, i el van caçar a la resistència francesa. Que no m’expliquin que és un fenomen nou. Espanya va participar activament en l’esclavitud; per tant, aquí hi va haver moltes persones negres. Potser ja va sent hora que això es tingui en compte.

Un altre estereotip al qual ens enfrontem és l’excepcionalitat. Una negra periodista! Que això es tracti com a notícia em genera contradiccions. D’una banda, entenc que és important que es parli d’aquests casos per desfer la imatge perenne que tenim incrustada; però, d’altra banda, com us sentiríeu vosaltres si fessin una notícia dient “un home blanc és mestre”? I, a més de

l'excepcionalitat, també hi ha la hipersexualització, que afecta els homes i les dones, però les dones més. Jo sempre explico una anècdota bastant personal. En el viatge d'equador de la carrera vam fer el concurs "Miss" i "Mister" Equador. Jo tenia 20 anys, era verge, i em van donar "Miss Polvo Salvaje". No ho desmentiria, és clar, tenia 20 anys i anava tard. Però, si et pares a pensar, hi ha una exotització atroç. Per no parlar de certs termes habituals: 'deessa d'eben', 'brown sugar'... Fa relativament poc, en un concurs anomenat 'Adán y Eva' sortia un noi negre, basc, d'origen guineà. Exotització pura.

"Una persona negra als informatius no és una qüestió de quota ni de modernitat. Jo no sóc moderna: sóc normal"

La necessitat de referents és molt real. Et fa sentir que ets part de la societat que t'envolta, i aquests referents encara falten avui en dia.

Totalment. Jo he pogut comptar 10 casos de periodistes negres, incloent-m'hi. Aquests casos són excepcions. M'he trobat en situacions en què, a més de ser tractada com una cosa excepcional, s'hi afegeix la sensació de ser instrumentalitzada. Que hi hagi una persona negra als informatius no és una qüestió de quota ni de modernitat. Jo no sóc moderna: sóc normal. Hem de vetllar per la inclusió de persones de diferents races i ètnies als mitjans de comunicació, però també per veure de quina manera es representa aquesta gent als mitjans de comunicació. No n'hi ha prou amb la part quantitativa, sinó que cal tenir en compte la qualitativa. Hi ha hagut programes com 'Palabra de gitano' que són una vergonya i ningú en va dir res. També hi ha els anuncis de Conguitos. Conguitos: Congos petits. Amb tot el que va passar al Congo. Ens hauria de fer mal a tots, no només a la comunitat afectada.

Creus que les noves tecnologies i xarxes socials beneficien la visibilització de la diversitat?

Les xarxes socials, a vegades, són com un contenidor de bilis. Recentment van amenaçar de mort el president de SOS Racisme Madrid i no hi ha hagut cap condemna respecte a això. D'altra banda, les xarxes socials van molt bé per a la visibilització d'altres realitats: d'un Estat espanyol realment divers des del punt de vista lingüístic, ètnic, racial, cultural, etc.

Què podem fer els mitjans de comunicació per ser realment transformadors?

Per canviar les dinàmiques dels mitjans sobre la diversitat, podem fer coses com celebrar aquest tipus de jornades. També és important incloure sempre membres del col·lectiu del qual es parla. Una altra via d'actuació són els mitjans gestionats pels mateixos col·lectius: crea referents i dona espai per debatre i analitzar notícies que potser no tindran lloc als mitjans massius però que són rellevants per a un col·lectiu determinat. I altres vegades podem millorar simplement implementant allò que ens van ensenyar a la universitat. A mi em van dir a classe d'ètica periodística que la nacionalitat de la persona de la qual es parla no és rellevant en cap dels casos. A vegades només cal fer cas del manual.

**AQUEST ARTICLE ÉS POSSIBLE GRÀCIES AL SUPORT DE LA XARXA BCN ANTIRUMORS
I LES JORNADES 'PERIODISMES DIVERSOS, PERIODISMES TRANSFORMADORS'**